

Protocol dalla radunonza communal dils 28 da november 2024 allas 20.15 uras en casa da scola a Breil-vitg

Perstgisas: Andrea Cathomas-Friberg, Marcel Friberg, Richard Caduff

Presenza: 55 persunas

Tractandas:

1. Beinvegni ed approvaziun dil protocol digl 1 da december 2023
2. Separtizipar e fundar “Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriu SA”
3. Approvaziun: Statuts dalla “Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriur SA”
4. Preventiv e quen d’investiziun 2025
5. Pei da taglia 2025
6. Varia

Beinvegni ed avertura

Il president communal, Clau Schlosser, fa a tuts presents in cordial beinvegni alla radunonza communal ed engrazia per suandar agl invit.

Il president communal resumescha las lavurs principalas dil davos onn e tgei che ha fatschentau la suprastonza il pli fetg. El engrazia als colegas da suprastonza per il sustegn sco era allas conlvreras ed als conlvrers da vischnaunca per lur lavur prestada el davos onn. Vinavon menziunescha el che buca tut las investiziuns previdas el davos onn hagian saviu vegnir exequidas, ord quei motiv havein spustau quellas investiziuns el preventiv 2025.

Sco dumbravuschs vegnan Christian Friberg e Marc Seiler nominai ed elegi unanim.

La gliesta da tractandas, ch’ei stada publicada els davos fegls ufficials, vegn suttamessa alla discussiun. Da tala vegn buca fatg diever e per consequenza vegn la gliesta declarada ligionta per la radunonza communal da questa sera.

1. Approvaziun dil protocol digl 1 da december 2023

Il protocol ei staus exponius sin canzlia communal sco era sin la pagina d’internet dalla vischnaunca. Dalla discussiun vegn fatg negin diever. Il protocol dalla davosa radunonza communal vegn per consequenza approbaus unanim.

2. Separtizipar e fundar “Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriur SA”

Il dretg dallas auas ha ellas vischnauncas dalla Cadi ina liunga tradiziun. Ils 7 da fenadur 1956 han las vischnauncas dalla Cadi ensemen cul cantun Grischun e la Nordostschweizerische Kraftwerke AG (NOK) fundau las Ovras electricas Reinanteriur SA (ORA) cun sedia a Mustér. Igl intent dall’ORA era lu ed ei aunc adina dad utilisar la forza hydraulica dil Rein Anteriu e da ses flums laterals.

Cull’approvaziun entras il Cussegl pign (Regenza) dil cantun Grischun, ils 29 da december 1959, ein ils contracts dallas concessiuns denter las vischnauncas dalla Cadi e l’ORA pil dretg d’utilisaziun dallas auas dallas vischnauncas concessiunarias entrai en vigur.

Las concessiuns han in cuoz d'80 onns che ha entschiet il mument che l'ORA ha priu en funcziun las maschinas igl 1. d'october 1968 e finescha ils 30 da settember 2048.

Las vischnauncas concessiunarias han il dretg dad in sez el cussegl d'administraziun dall'ORA. Ils onns 1978 han las vischnauncas giu decidiu il turnus dalla representanza el cussegl d'administraziun. La conferenza dils presidents communal dalla Cadi fuorma il ligiom denter las vischnauncas e l'ORA. Oz representa il president communal dalla vischnaunca Medel/Lucmagn, *Claudio Simonet*, ils interess dallas vischnauncas dalla Cadi el cussegl d'administraziun dall'ORA.

Oz ein biebein 2/3 dil temps da concessiun spirai. Duront quei temps ha l'ORA utilisau cun success las forzas dall'aua dallas vischnauncas. Las vischnauncas han saviu profitar da tscheins d'aua sco era dallas dividendas annualas dall'ORA. Sper quellas entradas han las vischnauncas saviu profitar dalla vendita dall'energia da participaziun e da concessiun. Quellas entradas ein stadas d'immens grond'impurtonza pil svilup da nossas vischnauncas muntagnardas.

L'economisaziun dall'energia da participaziun e da concessiun per las vischnauncas ha la conferenza dils presidents communal dalla Cadi surdau agl inschignier *Walter Deplazes*, Surrein ensemen cun *Ciril Deplazes*, meinafatschenta dall'Energia Alpina, Sedrun.

Sco menziunau scadan igl onn 2048 ils contracts da concessiun denter las vischnauncas e l'ORA. Entochen quei onn succedan las contractivas davart il retuorn a tschep sebasond sin la legislaziun federala e cantunala. Tenor art. 29 dalla lescha cantunala davart il dretg dallas auas (LDAG; DG 810.100) ein ils possessurs dallas ovras electricas (ils concessiunaris) obligai da mantener quellas da tut temps en in bien stan ed en buna funcziun. Renovescha ni engrondescha il concessiunari cumparts dallas ovras electricas che ein pertuccadas dil retuorn a tschep e muossa el si che las investiziuns san buca vegnir amortisadas entochen alla fin dalla concessiun, san las vischnauncas ed il cantun sin damonda separticipar vid las investiziuns (art. 30 al. 1 LDAG). La participaziun succeda sebasond sin art. 30 al. 2 LDAG e sin fundament d'in plan da tscheins e d'amortisaziun fixaus ensemen cul concessiunari. Per ch'il concessiunari sappi planisar las investiziuns a moda persistenta eisi prudent da s'accordar cun ina cunvegientscha per la valur restonta aschi baul sco pusseivel. Quei mandat da contrahar ed elaborar ina cunvegna per la valur restonta dall'ORA ensemen cun il cantun ed il concessiunari e quei en num dallas vischnauncas ha la conferenza dils presidents communal dalla Cadi surdau igl onn 2023 a *Walter Deplazes*, inschignier ed a *Patrick Schaniel*, president communal da Sumvitg. Ils dus mandataris ein stai involvai directamein ellas contractivas pertuccont il retuorn a tschep avon temps dall'Ovra Russein SA sin intschess dallas duas vischnauncas da Mustér e Sumvitg.

Il preident communal dat aunc sclariment detagliau en connex cun fundar la corporaziun e tgei che quei munta per nossa vischnaunca. Sin las damondas sa vegnir rispundiu per cuntentientscha dils presents.

La suprastanza sco era il cussegl da vischnaunca fan la proposta alla radunonza da separtizipar e fundar quella corporaziun sco presentada. Dalla discussiun vegn buca fatg diever.

Cun tscherna unanima decida la radunonza da separtizipar e fundar la "Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriur SA.

3. Approbaziun: Statuts dalla "Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriur SA"

Sut il num «Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriur SA», suandont numnada COORA, secolligian las vischnauncas

concessiunarias dall'ORA tier ina corporaziun da vischnauncas dil dretg public el senn digl art. 52ss. dalla lescha cantunala da vischnauncas (LV; DG 175.050). Quella fuorma giuridica ei enconuschenta allas vischnauncas ed il meglier adattada per quest intent. Il sez dalla COORA duei esser el liug dall'administraziun ch'ei actualmein aunc buca fixaus. Las lavurs d'administraziun dalla COORA duein tenor pusseivladad vegnir surdadas ad in'administraziun communal dad ina dallas vischnauncas concessiunarias.

Igl intent dalla COORA duei primarmein esser da coordinar e representar ils interess e giavischs comunabels dallas vischnauncas concessiunarias enviers la concessiunaria (ORA) sco era enviers tiarzas personas. In impurtont pensum dalla COORA ei l'economisaziun dall'energia da participaziun e da concessiun dallas vischnauncas. Plinavon nominescha la COORA il representant dallas vischnauncas el cussegl d'administraziun resp. ella cumissiun da finanzas dall'ORA. Tut las vischnauncas concessiunarias ein commembras dalla COORA. Quei ein Breil/Brigels, Disentis/Mustér, Medel/Lucmagn, Sumvitg, Tujetsch e Trun. Quellas vischnauncas fuorman era las vischnauncas dalla corporaziun. Organs dalla COORA ein la totalitad dils habitonts cun dretg da vuschar dallas vischnauncas dalla corporaziun, la radunonza da delegai, la suprastonza dalla corporaziun e la cumissiun da gestiun.

La radunonza da delegai secumpona da mintgamai in representant da mintga vischnaunca dalla corporaziun che vegn eligius da mintga singula vischnaunca. La quota dallas vuschs dallas singulas vischnauncas corrispunda dad ina vart alla cumpart procentuala dil tscheins d'aua e da l'autra vart alla cumpart vid il capital d'aczias dall'ORA. Las vuschs vegnan adattadas sin fundament da midadas vid il tscheins d'aua respectivamein vid la cumpart al capital d'aczias dallas vischnauncas concessiunarias.

La suprastonza dalla corporaziun ei responsabla per l'administraziun dalla corporaziun. L'incarica principala ei l'execuziun dallas incumbensas statutaras el rom digl intent dalla corporaziun, en special da representar l'entira participaziun dallas vischnauncas al capital d'aczias dall'ORA sco era da decider davart l'execuziun dils dretgs da participaziun. La suprastonza secumpona da 3 tochen 5 commembers. La conferenza dils presidents comunals dalla Cadi san elegier entochen dus commembers ella suprastonza dalla corporaziun. Sper quellas incaricas elaborescha la suprastonza dalla corporaziun il rapport annual, il quen da gestiun e la bilanza sco era il preventiv per mauns dalla radunonza da delegai. La revisiun annuala dil quen da gestiun e la bilanza vegn fatga dil post da revisiun che vegn eligius dalla radunonza da delegai. Ils cuosts dalla corporaziun per ademplir las incumbensas statutaras sco era ils cuosts d'administraziun vegnan reparti sin las vischnauncas concessiunarias tenor la media dallas quotas da vuschs sco sura descret.

Ina vischnaunca concessiunaria sa extrar alla fin d'in onn calendar dalla corporaziun, risguardond in termin da visada da treis onns. La dissoluziun dalla corporaziun sa vegnir concludida cun 2/3 dallas vischnauncas concessiunarias e la maioritad dils votants.

Suenter che tuttas vischnauncas han approbau ils statuts e decidiu da fundar la COORA duei quella entscheiver la lavur cun l'entschatta digl onn 2025.

La suprastonza sco era il cussegl da vischnaunca fan la proposta alla raduononza d'approbar las statutas dalla corporaziun. Dalla discussiun vegn buca fatg diever.

Cun tscherna unanima decida la radunonza d'approbar las statutas dalla « Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovas Electricas Reinanteriur SA ».

4. Preventiv e quen d'investiziun 2025

Il preventiv siara suenter expensas da frs. 15'722'200 ed entradas da frs. 16'161'288 cun in surpli entradas ell'altezia da frs. 439'088. Amortisaziuns ein previdas cun frs. 917'500.00. Quei preventiv ei vegnius tschentaus si tenor las cefras dil quen 2023 ed il preventiv 2024. Il quen d'investiziun preveda expensas da frs. 5'200'000 ed entradas da frs. 650'000. Las investiziuns netto muntan per consequenza a frs. 4'550'000.

Il president communal repassa il preventiv dil quen current sco era il quen d'investiziun e dat sclariments necessaris tier tut las posiziuns. Dalla discussiun vegn buca fatg diever. Ils presents approbeschan il preventiv sco era il quen d'investiziun 2025 cun tscherna unanima e senza resalvas. Cun quella aprobaziun ein era ils credits necessaris concedi.

Il president presenta aunc il plan d'investiziuns per ils proxims quater onns (2026-2029). Quei plan ei in instrument da lavur per la suprastonza ed aschia semida quel ualti spert. La radunonza pren per enconuschientscha dil plan d'investiziuns per ils proxims quater onns.

5. Pei da taglia 2025

Mintg'onn han il cussegl da vischnaunca sco era la radunonza communal la pusseivladad da fixar il pei da taglia sin entradas sco era il pei da taglia sin schischom.

La suprastonza sco era il cussegl da vischnaunca fan la proposta da schar il pei da taglia sco tochen dacheu sin 90%.

La taglia sin schischom sto tenor lescha da taglia era vegnir fixada mintg'onn da niev. Quella importa denter 1.5 entochen 2.0 promils. La suprastonza sco era il cussegl fan la proposta da restar sco tochen dacheu sin sin 1.7 promils.

La damonda vegn suttamessa alla discussiun. Cunquei ch'ei vegn buca fatg diever dalla discussiun vegn passau tier la votaziun. Cun tscherna unanima decida la radunonza communal da restar tier il pei da taglia ordinari 90% dalla taglia cantunala semplia e da restar sin 1.7 promils tier la taglia sin schischom.

6. Varia

Il president communal informescha la populaziun sur dil stan actual dalla via da colligiazion e che quei cass seigi tier la Dretgira Federala a Losanna.

Vinavon informescha il president ils presents sur dils differents projects en vischnaunca che ein en lavur:

- la via atras Danis ei stada publicada e duess vegnir baghegiada naven dil 2026, ei ha denton dau plirs recuors tier il cantun aschia che la sanaziun retardescha.
- habitaziuns per indigens e luvriers ein sin buna via da vegnir realisai dad investurs privats si Breil.
- l'ustria sper il Resort Pradas duess vegnir realisada ensemen cun in investur
- rutas da bike e da viandar vegnan evaluai ensemen cun las Pendicuaras Breil SA
- la colligiazion denter Breil e Sursaissa cun traffic public duess vegnir mess en vigur la fin 2025
- parcadis si Andiastr ei la suprastonza vidlunder d'ellavurar ora in project en connex cun la sanaziun dalla Via sut l'Orta.
- la concessiun digl implont da militar si Tschuppina cuora giu el 2030. La suprastonza ei vidlunder da contrahar igl avegnir cun ils responsabels dil militar.
- ei dat intressenza privata da baghegiar parcadis sutterans a Breil

- ei dat in project per metter en valur meglier il lag da Breil, quei project ei vegnius ellavuraus ora dalla suprastanza. Cu quei project ei semtgaus vegnel presentaus alla populaziun.

Per la cultura ed il temps liber en vischnaunca vegn la suprastanza ha tschentar si ina ordinaziun ed il cussegl vegn ad eleger en la proxima seduta ina cumissiun che sefatschenta cun la cultura en vischnaunca.

Ord il miez vegnan differents votums ch'il prozess da baghegiar seigi memia stregns e ch'ei vegni publicau memai bia damondas cun fetg pintga dimensiun, las qualas duessen tenor ils votums buca vegnir publicai. Era ei enqual persuna dil meini, ch'ei vegni buca luvraru cun la populaziun, mobein encunter.

Il gerau da baghegiar e president dalla cumissiun Maurus Tomaschett pren posiziun tier quels votums e declara alla populaziun che la cumissiun hagi da settener vid las leschas vertentas, e che la populaziun hagi approbau la lescha da baghegiar da Breil a caschun dalla revisiun dil 2016. El ei denton prompts da prender cun quels votums e discussiunar quels cun la cumissiun da baghegiar sco era cun la suprastanza. Midadas ni adattaziuns san vegnir fatgas en connex cun il prozess dalla revisiun dil plan da zonas che ei ussa en ellaboraziun.

Clau Schlosser engrazia per la presenza, la partizipaziun e la confidanza. El siara la radunonza allas 21:30 uras e giavischa a tuts in bi temps d'advent ed in bien retuorn a casa.

Breil, 29 da december 2024

Il president

Clau Schlosser

Igl actuar

Curdin Cadonau